

Емілія Плекан

Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА У ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ ТА В УКРАЇНІ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Emiliya Plekan

V.M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine

CIVIL LEGAL REGULATION OF THE SURROGACY IN FOREIGN COUNTRIES AND IN UKRAINE: COMPARATIVE ANALYSIS

The article analyzes one of the most relevant and controversial types of assisted reproductive technology – surrogacy. Particular attention is paid to the analysis of sources of legal regulation and the study of problematic issues of this institute both in private international and domestic legislation. In addition, definitions of surrogate motherhood and surrogate mother from legal and medical terms are provided. Also, a number of acts of foreign countries and national legislation governing this type of reproductive technology have been researched and analyzed. Accordingly, there are states that allow surrogate motherhood to be altruistic and / or commercial, such as the United Kingdom, India, Israel, Ukraine, as well as states that prohibit this type of assisted reproductive technology (hereinafter ART) and which even provide for criminal liability, for example, some states in Australia, countries in Northern Europe. In addition, it has been found that there are countries where there is no clear legal regulation of the surrogate motherhood institute, for example, Peru and Venezuela. Thus, a comparative analysis of the domestic legislation and foreign countries in the field of surrogate motherhood is made, which makes it possible to conclude that this type of ART is extremely relevant and debatable, therefore, needs further study and improvement both at the domestic and international level.

Keywords: surrogacy, surrogate mother, commercial surrogacy, altruistic surrogacy, assisted reproductive technologies.

Право мати дітей належить до одних з найважливіших прав людини. Завдання держави полягає у створенні умов для реалізації цього права, у тому числі шляхом створення правового режиму застосування методів допоміжних репродуктивних технологій (далі ДРТ). У середньому кожне п'яте подружжя не може мати дітей. Від 15% до 25% пар стикаються з проблемою цього роду з причин найрізноманітнішого характеру.¹

Стрімкий розвиток генної інженерії та поява нових технологій в галузі біомедицини вже тривалий час дозволяє побороти таку проблему як безпліддя. Являючись одним із основних видів ДРТ, сурогатне материнство надає можливість жінкам, які не здатні до природного народження дітей, стати генетичними батьками.

Питання сурогатного материнства можна розглядати в багатьох аспектах: морально-етичному, медичному, психологічному, правовому. Як між науковцями, законодавцями так і між населенням точаться дискусії з приводу існування сурогатного материнства, є ті хто підтримує таку ідею, а є ті хто проти. Противники сурогатного материнства керуються порушеннями морально-етичних норм та тим, що дитина в майбутньому може зазнати психологічної травми у разі, якщо дізнається, що його мати не брала участі в її виношуванні. Представники феміністичних теорій, наприклад,

¹ Аксютіна, А. В. (2017). Актуальні питання цивільного права та процесу. *Перспективи вдосконалення трудового законодавства: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Харків, 289-291.

стверджують, що сурогатне материнство є експлуатацією жіночого тіла та використання його як інкубатора. Такі протиріччя не можуть не позначатися на правовому регулюванні даного виду ДРТ. Правові системи деяких країн їх законодавчо дозволяють, інших – забороняють, а деякі взагалі не регламентують.

Відсутність єдиного підходу до вирішення проблеми безпліддя породжує ситуацію, при якій громадяни однієї країни перетинають кордон іншої зарубіжної держави з метою реалізації своїх репродуктивних прав на застосування сурогатного материнства які забезпечує законодавство цієї держави. Цим і підтверджується необхідність дослідження інституту сурогатного материнства у розрізі міжнародного приватного права.

При цьому, виникає безліч відкритих питань, які виникають у процесі дослідження правовідносин сурогатного материнства в міжнародному приватному праві, що обумовлює актуальність даної теми.

В статті проаналізовано ряд праць вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, використання ДТР, в тому числі, сурогатного материнства досліджували А. Алгріні, Р. Блаухофф, К. О'Брайн, П. Гербер, Д. Гріффітс, Т. К.-Макей, Ю. Коренга, Г. Торрес, Л. Фрон, Е. Шапіро.

Метою даної статті є дослідження та аналіз правового регулювання інституту сурогатного материнства у міжнародному приватному праві, аналіз законодавства держав, де така репродуктивна технологія регламентується або взагалі заборонена чи не передбачена чинним законодавством, а також вивчення проблемних питань правового регулювання даного інституту у міжнародному приватному праві.

Перш ніж ми розпочнемо дослідження даної теми, надамо дефініцію сурогатного материнства. Варте уваги визначення, яке отримано в результаті багаторічної судової практики у Сполучених Штатах Америки, зокрема, у штаті Нью-Йорк сурогатне материнство – це договір (усний чи письмовий) між жінкою, яка погодилася на інсемінацію та виношування дитини, зачатої з використанням генетичного матеріалу чоловіка, який не перебуває з нею у шлюбі, і жінкою, яка погодилася усиновити чи удочерити дитину, народжену таким способом¹.

З медичної точки зору, сурогатне материнство – це метод розмноження, в якому жінка погоджується завагітніти, використовуючи власну яйцеклітину, і виношує дитину для іншої особи або пари. У окремих випадках сурогатній матері можуть бути оплачені її послуги².

Для кращого розуміння викладеного матеріалу, потрібно з'ясувати хто ж така сурогатна матір. Сурогатною матір'ю можна вважати жінку, яка виношує дитину відповідно до домовленості, укладеної до її вагітності, з єдиним наміром, що дитина, що народилася, передається іншій особі або іншим особам, а сурогатна матір відмовляється від усіх прав на дитину³.

З цього випливає договірний характер правовідносин. Так як договір про сурогатне материнство окремо не виділений у нормах ЦК України, проте, враховуючи особливості цього непоіменованого договору, вважаємо, що при його укладанні варто керуватися загальними положеннями про договір, в тому числі про надання послуг, оскільки сурогатна матір надає послугу виношення і народження дитини, а генетичні батьки зобов'язуються прийняти цю дитину, а у випадках, передбачених договором, оплатити її послуги.

Варті уваги у цьому контексті, Правила DCFR (далі Правила), які підлягають застосуванню в першу чергу до договорів та інших юридичних актів, договірних та недоговірних прав і обов'язків, а також пов'язаних з ними відносин з приводу володіння майном. Згідно з цими Правилами, Договором визнається угода, спрямована на виникнення зобов'язуючого юридичного відношення або має інше правовий наслідок. Договір може бути двостороннім або багатостороннім юридичним актом. Окрім того, аналізуючи правову природу договору сурогатного материнства, можемо стверджувати, що такого роду послуги можна віднести до медичних, оскільки сурогатна матір залучається у випадках, коли генетична матір через безпліддя або інші проблеми з репродуктивною системою не спроможна завагітніти. Таким чином, відповідно до глави 8 вищезгаданих Правил,

¹ Коренга, Ю. В. (2014). *Договір сурогатного материнства в сімейному праві України*. Луцьк.

² Conrad-Stöppler, M. (2018). *Medical Definition of Surrogacy*. <<https://www.medicinenet.com/script/main/art.asp?articlekey=125277>>.

³ Blauwhoff, R., Frohn, L. (2015). Chapter 10^{SEP} International Commercial Surrogacy Arrangements: The Interests of the Child as a Concern of Both Human Rights and Private International Law. *Fundamental Rights in International and European Law*, 211-241. <<https://www.iji.nl/media/1031/artikel-asser-bundel.pdf>>.

якщо пацієнт не є стороною договору, він вважається третьою особою, якій надано право вимагати від виконавця передбачених цією Главою договірних обов'язків. Також, цією Главою зазначаються вимоги щодо професіоналізму, попереднього обстеження, лікарських засобів, матеріалів та відповідних приміщень, документації, засобів захисту у випадках порушення зобов'язань¹.

Уперше поняття «сурогатна мати» з'явилася в доповіді Ради Європи у 1989 році, в якій сурогатна мати визначалась як жінка, яка виношує і народжує дитину для іншої особи. При цьому зазначалося, що вона погодилася перед заплідненням та після її народження передати дитину цій особі. Тобто увага акцентується на згоді сурогатної матері передати дитину саме перед заплідненням особі (особам), які вирішили скористатися її послугами².

Що ж стосується медичної термінології, сурогатна матір – це жінка, яка завагітніла, зазвичай шляхом штучного запліднення або хірургічної імплантації заплідненої яйцеклітини з метою перенесення плоду для іншої жінки³. З цього випливає складність суб'єктного складу правовідносин сурогатного материнства. Таким чином, учасниками є пара, яка хоче скористатися послугами сурогатної матері, з другою, власне сурогатна матір. Законодавство деяких країн як і вітчизняне, закріплює особливі вимоги до сурогатної матері як суб'єкта правовідносин. Для прикладу, Національними рекомендаціями для акредитації, нагляду та регулювання клінік допоміжних репродуктивних технологій в Індії пунктом 3.10.5 встановлено, що віковий ценз сурогатної матері повинен не бути нижчий ніж 21 рік і більшим ніж 45 років, максимальна кількість послуг сурогатного материнства становить три рази⁴. Що стосується України, згідно з Порядком застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні № 787 зазначено, що сурогатною матір'ю може бути повнолітня дієздатна жінка за умови наявності власної здорової дитини, добровільної письмово оформленої заяви сурогатної матері за формою, наведеною в додатку до цього Порядку, а також за відсутності медичних протипоказань (6, п. 6.4). Крім того вона не може перебувати у безпосередньому генетичному зв'язку з дитиною, однак дозволяється виношування вагітності близькими родичами майбутніх батьків (мати, сестра, двоюрідна сестра тощо) (6, п. 6.1). На відмінну від сурогатної матері законодавець не встановлює ніяких вимог до генетичних батьків (матері, батька). В судовій практиці США при визначенні природи договору про сурогатне материнство використовується підхід, який полягає у тому, що відносини з встановлення батьківських прав за договором сурогатного материнства можуть регулюватися нормами про усиновлення дітей. Виходячи з даної точки зору, логічним було б припустити, що вимоги до генетичних батьків (батька, матері) як до сторони договору мають бути схожі з вимогами встановленими для усиновлювачів (ст.ст. 211, 212 СК України).

Наприклад, договір про сурогатне материнство не мають права укладати особи, які:

- визнані недієздатними чи обмежені у дієздатності;
- позбавлені батьківських прав, якщо ці права не були поновлені;
- були стороною договору про сурогатне материнство, але договір було розірвано з їх вини;
- були усиновлювачами (опікунами, піклувальниками, прийомними батьками, батьками-вихователями) іншої дитини, але усиновлення було припинено або визнано недійсним (було припинено опіку, піклування чи діяльність прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу) з їх вини;
- перебувають на обліку або лікуванні в психоневрологічному чи наркологічному диспансерах;
- зловживають спиртними та (або) наркотичними речовинами;
- мають захворювання, перелік яких затверджено Міністерством охорони здоров'я України;
- перебувають за межею бідності;
- потребують постійного стороннього догляду за станом здоров'я;
- мають непогашену чи незняту судимість за вчинення злочину проти життя і здоров'я людини;
- є особами без громадянства⁵.

¹ Рассказова, Н. Ю. (2013). *Модельные правила европейского частного права*. Санкт-Петербург: Статут, 989.

² Коренга, Ю. В. (2014). *Договір сурогатного материнства в сімейному праві України*. Луцьк.

³ Roxane, R. (2019). *Definition of surrogate mother*. <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/surrogate%20mother>>.

⁴ Gerber, P., O'Vurne, K. (2015). *Surrogacy, Law and Human Rights*. Surrey: GU9 7PT, Publishing Limited, 225.

⁵ Піроженко, В. М. (2018). *Сурогатне материнство в Україні: проблемні питання правового регулювання*.

Шифр «Мати й мачуха», 33.

Перше народження дитини в результаті штучного запліднення та перенесення ембріона відбулося 25 липня 1978 року у Великобританії¹. У цій державі дозволений законом такий вид сурогатного материнства як альтруїстичний, тобто такий, який не носить комерційного характеру. Головний закон у Великобританії, в якому зароджувалося питання регулювання сурогатного материнства та й який надалі залишається чинним є Акт про сурогатні домовленості (the Surrogacy Arrangements Act) прийнятий 1985 року з поправками від 1990 року. В цьому Акті встановлена кримінальна відповідальність за комерційне сурогатне материнство, зокрема, злочином вважаються такі діяння як залучення до ініціювання та участь у переговорах щодо укладення договору про комерційне сурогатне материнство, а також участь у рекламі, що пропагує даний вид ДТР².

Також, сурогатне материнство було предметом наукового дослідження і законодавчих реформ починаючи з раних 1980-х років в Австралії. Проте, австралійське законодавство у сфері даного виду репродуктивної технології залишається непослідовним. Інститут сурогатного материнства у цій державі вважається як проблема, з якою суспільство продовжує боротися, що зумовлено законодавством, яке є нелогічним, фрагментальним і малофункціональним³.

Таким чином, в Австралії існують три юрисдикції, які накладають територіальну заборону на такий вид репродуктивної технології: Квінсленд, Новий Південний Уельс і Австралійська столична територія. Норми закону у Квінсленді інкримінують такі діяння своїх громадян (резидентів) як реклама сурогатного материнства, правовідносини, які стосуються укладання договорів про комерційне сурогатне материнство, надання технічних, професійних або медичних послуг незалежно від місця вчинення даного злочину. У Новому Південному Уельсі діє Crimes Act 1900 – статут, в якому вказані головні злочини цього штату, зокрема, кримінальним діянням вважається і комерційне сурогатне материнство, навіть, коли злочин вчинено за межами штату, але результат якого має дію на території Нового Південного Уельсу. Тобто, якщо договір комерційного сурогатного материнства було укладено за межами цього штату і дитину, народжену внаслідок такого виду ДРТ біологічні батьки мають намір привести на територію цього штату, то такі діяння вважатимуться злочином. Такої позиції дотримується законодавство Австралійської столичної території⁴.

Цікаву обмежувальну політику Швеції щодо сурогатства можна простежити до середини 1980-х. Розслідування Комітету з питань інсеминації (далі – Комітет) на той час підготувало другий звіт «Діти, зачаті шляхом запліднення *in vitro*», який, зокрема, рекомендував заборонити сурогатне материнство та донорство яйцеклітин. Згодом, закликом дозволити домовленості про сурогатство продовжували відмовляти, виходячи з того, що подібні домовленості не є етично обумовленими та не відповідають принципу людської гідності. Окрім того, на початку 21 століття ставлення щодо нетерпимості до сурогатства залишилась незмінним. Якщо це стосується офіційної політики Швеції, то положення про те, що сурогатство є етично невинуватим, майже завжди було виправдане з посиланням на законодавчі підготовчі роботи Комітету за 1985 рік. У своєму звіті, він зробив висновок, що сурогатство є етично невинуватим, «оскільки воно передбачає, що діти стають об'єктами фінансових торгів».

Крім того, було зроблено кілька припущень щодо сурогатства, які обліковувалися в тій частині звіту і слугували основою для обґрунтування того, чому сурогатство не повинно регулюватися або чому це не потрібно. До них належить припущення, що сурогатність розглядалася не як альтруїстична, а скоріше як комерційна діяльність; думка, що сурогатство було несумісним із законодавством про усиновлення Швеції; і віра в те, що сурогатство суперечить принципу, що жінка має право контролювати власний організм.

У контексті занепокоєнь у звіті Комітету було порушено ще два питання, які слід згадати. По-перше, Комітет висловив стурбованість у зв'язку з відсутністю відомих вказівок щодо сурогатства як у США, так і у Великобританії. На його думку, це означало, що кілька юридичних питань, що

¹ Брашовяну, А. (2013). *Міжнародний досвід законодавчого регулювання питання використання репродуктивних технологій (включаючи сурогатне материнство)*. Київ. 60.

² Alghrani, A., Griffiths, D. (2017). *The regulation of surrogacy in the United Kingdom: the case for reform*. <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/68402/4/2017_02_CFLQ_165_Griffiths.pdf>.

³ Gerber, P., O'Byrne, K. (2015). *Surrogacy, Law and Human Rights*. Surrey: GU9 7PT, Publishing Limited, 225.

⁴ Gerber, P., O'Byrne, K. (2015). *Surrogacy, Law and Human Rights*. Surrey: GU9 7PT, Publishing Limited, 225.

стосуються сурогатної матері, можуть вважатися невирішеними в цих країнах. Приклади таких юридичних питань включали наступні можливі сценарії:

- сурогатна мати відмовляється здати дитину;
- подружжя пара відмовляється взяти дитину;
- суд, який відхилив заяву про усиновлення.

По-друге, порушено питання щодо генетичного походження. Тут Комітет зазначив, що якщо дитина, яка народилася від сурогатної матері, не є її генетичною дитиною, правова ситуація є невизначеною, в частині, що стосується походження дитини.

З доповіді Комітету з питань інсемінації видно, що одним із його вихідних пунктів було те, що практика сурогатства не була альтруїстичною. Описуючи процес сурогатства, що відбувався у США та Великобританії у той час, Комітет пояснює, що «для отримання гонорару (50 000 000 000 кр.), який отримує «сурогатна мати», яка готова народити дитину, після чого негайно здає її іншій жінці. Ті, хто отримає дитину, як правило, оформляються батьками цієї дитини, тобто «замовляюча» пара усиновить дитину після її народження. У Шведській правовій системі така угода ускладнюється тим, що усиновлення дитини за рахунок фінансових компенсацій не дозволено»¹.

Як задувалося вище, є низка країн, законодавство яких дозволяє комерційне сурогатне материнство. До них належать Індія, Україна, Ізраїль. Зупинимося детальніше на характеристиці правового регулювання сурогатного материнства в Індії. У 2005 році були прийняті «Національні рекомендації для акредитації, нагляду та регулювання клінік допоміжних репродуктивних технологій в Індії» (далі – Рекомендації), які встановлюють процедуру регулювання та акредитації таких клінік державними органами влади. Окрім того, цими Рекомендаціями встановлені спеціальні вимоги щодо сурогатного материнства, зокрема у пункті 3.5.4 передбачено, що сурогатна матір має право на грошову компенсацію від пари за те, що погодилася укласти договір сурогатного материнства. Сума має бути погоджена парою та запропонована сурогатною матір'ю. Цікавий підхід дані Рекомендації встановлюють щодо інтересів дитини, народженою внаслідок даної ДРТ. Таким чином, дитина, не отримує інформацію про особисті дані донора чи сурогатну матір до досягнення нею повноліття (пункт 3.4.8)². Варте уваги те, що комерційне сурогатне материнство для іноземців у цій державі заборонене з 2018 року після виникнення низки скандалів.

Одним із найбільш досконалих законодавств про сурогатне материнство є ізраїльське. Закон «Про угоди про сурогатне материнство» (The Surrogate Motherhood Agreements Act) був прийнятий ізраїльським парламентом у 1996 році. Ізраїль, таким чином, став першою в світі країною, яка поєднала легалізацію угод про сурогатне материнство з вимогою затвердження таких угод під керівництвом спеціального комітету з питань затвердження, призначеного урядом. За словами Темана, закон «Про сурогатство» від 1996 року передбачав «ізраїльським жінкам ще більше можливостей для заселення нації». До 2007 року в Ізраїлі народилося понад 100 дітей, народжених внаслідок сурогатного материнства. У червні 2012 року цей показник збільшився до 395.

Окрім того, Ізраїль є важливою юрисдикцією для вивчення в контексті батьківства за домовленостями про сурогатство; не лише тому, що розробив комплексний закон, повністю присвячений сурогатству, але й тому, що він, як Англія та Уельс, застосував та випробував механізм передачі батьківства призначеним батькам. Однак очевидно, що на репродуктивну політику Ізраїлю сильно впливає релігія та пронаталістська ідеологія держави. Це суперечить різкій репродуктивній політиці Англії, Уельсу та Швеції.

Хоча, Ізраїль – світська держава його сімейне законодавство таким не є. Для єврейського населення питання особистого статусу – включаючи батьківство, законність шлюбу та розлучення – регулюються іудейським законодавством. Спеціальні равинські суди мають виключну юрисдикцію стосовно цих питань і відповідають за розгляд та примусове виконання рішень згідно з ізраїльським законодавством. Питання, що стосуються інших релігійних конфесій, регулюються власним обцинним законодавством і перебувають у віданні відповідних обцинних судів³.

¹ Stoll, J. (2013). Surrogacy Arrangements and Legal Parenthood^[1] Swedish Law in a Comparative Context. *Surrogacy Arrangements and Legal Parenthood*. Uppsala universitet. Uppsala, 337.

² Gerber, P., O'Byrne, K. (2015). *Surrogacy, Law and Human Rights*. Surrey: GU9 7PT, Publishing Limited, 225.

³ Stoll, J. (2013). Surrogacy Arrangements and Legal Parenthood^[1] Swedish Law in a Comparative Context. *Surrogacy Arrangements and Legal Parenthood*. Uppsala, 337.

Розглянемо вітчизняне законодавство у сфері сурогатного материнства. Варто відмітити, що в Україні немає єдиного нормативно-правового акта, який містив би визначення понять «сурогатне материнство», «сурогатна матір», «договір про сурогатне материнство» тощо, а також регламентував усі аспекти відносин сурогатного материнства. Відсутня також чітка регламентація комерційної програми сурогатного материнства, що може призвести до перетворення дитини і сурогатної матері на «товар». Неврегульованими є суттєві умови договору, що укладаються між сурогатною матір'ю та біологічними батьками (подружжям), що призводить до порушень прав як біологічних батьків, так і сурогатної матері¹.

Однак, як зазначалося вище, на даний час в нашій державі діє Порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні №787, в якому зазначаються вимоги до сурогатної матері та до процесу такого виду ДРТ загалом. Як зазначає Оніщенко О.В., ЦК України у ст. 281 передбачає, що повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими законодавством. Вказана норма дублюється п. 1.7 Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні².

Окрім того, як вказує Верес І.Я. у своїй статті «Проблеми правового регулювання сурогатного материнства», відповідно до ч. 2 ст. 123 СК України у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в результаті застосування допоміжних технологій, батьками дитини є подружжя. Отже, СК України захищає права генетичних батьків і передбачає їх право зареєструвати дитину. Також, собливий характер відносин сурогатного материнства полягає в тому, що його основною метою є реалізація дружиною та чоловіком права на материнство та батьківство, передбаченого ст.ст. 49, 50 СК України, у випадку, коли дружина з фізіологічних причин не може самостійно виносити та народити дитину³.

Існує низка держав, в яких правове регулювання інституту сурогатного материнства, не регламентовано. Це, зокрема, країни Латинської Америки – Перу та Венесуела.

Зупинемося детальніше на характеристиці інституту сурогатного материнства в Перу. Варто зауважити, що в цій країні не існує жодного спеціального законодавства про сурогатне материнство, крім загального закону «Про охорону здоров'я» (Ley 26,842), який частково вирішує це питання. У статті 7 Закону сказано, що кожна особа має право на доступ до лікування безпліддя або на використання ДРТ, але генетична мати і гестаційна мама повинні бути однією особою. Таким чином, регулювання не дозволяє пожертвування яйцеклітини або матки. Це законодавство є проблематичне, оскільки воно є незрозуміле. Його наміром було визнати право населення на отримання доступу до ДРТ, одночасно прийнявши традиційне сурогатне материнство, оскільки генетична і гестаційна мати є однією людиною.

Навіть якщо перуанське законодавство про охорону здоров'я не допускає явно гестаційного сурогатного материнства, для того, щоб зробити закон примусовим, потрібні санкції, якщо поведінка людей порушує загальні принципи права. Перуанський кримінальний кодекс не містить жодних санкцій для лікування безпліддя, тому така практика не допускається, але й не заборонена. Ця логіка впливає з застосуванням принципу резервування (стаття 2, Конституції Перу), в якій говориться: «Ніхто не зобов'язаний тим, що закон не вимагає або позбавляє того, що не забороняє».

Ця правова лазівка дозволяє здійснювати такі злочини, як фальсифікація даних, шахрайство та торгівля дітьми. Наприклад, жінки-доглядальниці доставляли дітей у лікарні, але використовували особисті дані батьків і вносили неправдиву інформацію у свідоцтво про народження, що є злочином. Незважаючи на законодавство, Перу має відому комерційну галузь. Наприклад, у 2006 році у звітах наводиться посилання на мережу суригації, яка працює з Іспанії з використанням перуанських сурогатних матерів, поліція протягом двох років проводила розслідування і розривала мережу.

¹ Чеховська, І. В. (2017). Сурогатне материнство: теоретико-правові підходи до розуміння сутності. *Міжнародний юридичний вісник Університету ДФС України*, 2 (6), 56-62.

² Оніщенко, О. В., Козіна, П. Ю. (2015). Сурогатне материнство в Україні та за кордоном: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*, 3, 102-108. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npna_2015_3_20>.

³ Верес, І. Я. (2013). Проблеми правового регулювання сурогатного материнства. *Адвокат*, 3, 27-31. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2013_3_6>.

Окрім того, у Перу можна легко знайти оголошення, що пропонують послуги сурогатного материнства. Проте, 30 жовтня 2013 року, був прийнятий законопроект № 2839/2013-CR, який регулює сурогатне материнство і дозволяє лише альтруїстичне. Ця ініціатива спрямована на зміну Статті 7 Закону «Про охорону здоров'я» і обговорювалася роками без будь-якого прийняття або відхилення. Незважаючи на ці спроби, законодавство Перу залишається міжнародною ареною для комерційного сурогатного материнства, з огляду на неоднозначність та прогалини у чинних законах¹.

Що ж стосується правового регулювання інституту сурогатного материнства у Венесуелі, то варто зазначити наступне. У цій державі ні сурогатне материнство, ні ДРТ не мають жодного специфічного законодавства. Судді, виносячи рішення, тлумачать існуючі закони, що містяться в цивільному кодексі, Конституції Венесуели та постановках суду, які пропонують можливу правову основу для врегулювання конфліктів інституту сурогатного материнства. Наприклад, у Цивільному кодексі Венесуели вказується, що ад'ютація материнства визначається тим, хто народив дитину, незалежно від генетики. З іншого боку, стаття 56 Конституції визнає фундаментальне право знати своє біологічне або генетичне походження. Крім того, у рішенні № 1456 Верховного трибуналу про правосуддя згадується концепція дітонародження (явне бажання розмножуватися). З цього випливає, що Венесуела не має в своєму розпорядженні жодного нормативного акту або законопроекту, що б вирішував всі проблемні питання правового регулювання сурогатного материнства, а рішення суду залежать від внутрішніх переконань суддів та їх тлумачення закону. Така інтерпретація може призвести до ухвалення рішень, які не є однорідними, оскільки вони залежать від того, яку норму закону суддя вирішить за необхідне застосувати².

Підсумовуючи вищевказане, можна дійти наступних висновків. Як бачимо, правове регулювання інституту сурогатного материнства у кожній країні світу є особливим та проблематичним. Відсутність уніфікованого міжнародного акту, який би регулював даний вид ДТР, зумовлює неоднозначність застосування норм вітчизняного права кожної країни для вирішення проблемних питань, пов'язаних із застосуванням сурогатного материнства. В деяких країнах виникає правовий вакуум, що негативно відображається на законодавстві у сфері ДРТ, відповідно можливість звернення до уніфікованого міжнародного джерела права, змогла б запобігти виникненню конкуренції норм законодавства кожної держави, особливо в тих, в яких інститут сурогатного материнства не регламентований.

Видається, на сьогоднішній день найдосконаліше законодавство у цій сфері є ізраїльське, де дозволені всі види сурогатного материнства, яке має чітке регулювання всіх нюансів, які виникають починаючи з укладення договору сурогатного материнства, закінчуючи передачею сурогатною матір'ю народженої дитини генетичним батькам.

Наостанок, варто зазначити, що правове регулювання сурогатного материнства потребує удосконалення, оскільки з кожним випадком застосування цієї ДРТ у кожній країні світу виникають нові проблемні питання, які важко вирішити ефективно та справедливо вітчизняними нормами права. Таким чином дана тема залишається надзвичайно актуальною та дискусійною та потребує подальших досліджень.

References:

1. Aksyutina A.V. (2017). *Problemy zdijsnennya surogatnogo maternstva* [Problems of the implementation of the surgical material]. Dnipro: *Materialy Vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi* [Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference], 328. [in Ukrainian].
2. Korenga Yu. V. (2017). *Dogovir surogatnogo maternstva v simejnomu pravi Ukrainy* [Surrogate motherhood contract in the family law of Ukraine]. Lutsk. [in Ukrainian].
3. Conrad-Stöppler, M. (2018). Medical Definition of Surrogacy. <<https://www.medicinenet.com/script/main/art.asp?articlekey=125277>>. [in English].

¹ Torres, G., Shapiro, A., K.-Mackey, T. A. (2019). Review of surrogate motherhood regulation in south American countries: pointing to a need for an international legal framework. *BMC Pregnancy and Childbirth*. <<https://doi.org/10.1186/s12884-019-2182-1>>.

² Torres, G., Shapiro, A., K.-Mackey, T. A. (2019). Review of surrogate motherhood regulation in south American countries: pointing to a need for an international legal framework. *BMC Pregnancy and Childbirth*. <<https://doi.org/10.1186/s12884-019-2182-1>>.

4. Blauwhoff, R., Frohn, L. (2015). Chapter 10 International Commercial Surrogacy Arrangements: The Interests of the Child as a Concern of Both Human Rights and Private International Law. *Fundamental Rights in International and European Law*, 211-241. <<https://www.iji.nl/media/1031/artikel-asser-bundel.pdf>>. [in English].
5. Rasskazova, N.Yu. (2013). *Modelnye pravila evropejskogo chastnogo prava*. [Model rules of private European law] [in Russian].
6. Roxane, R. (2019). Definition of surrogate mother <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/surrogate%20mother>>. [in English].
7. Gerber, P., O'Byrne, K. (2015). *Surrogacy, Law and Human Rights*. Surrey: GU9 7PT, Publishing Limited. [in English].
8. Pyrozhenko, V. M. (2018). *Surogatne materynstvo v Ukraini: problemni pytannya pravovogo reguluvannya* [Surrogate motherhood in Ukraine: problematic issues of legal regulation], 33. [in Ukrainian].
9. Brasovianu, A. (2013). *Mizhnarodnyj dosvid zakonodavdachogo reguluvannya pytannya vykorystannya reprodaktyvnykh tekhnologij (vklyuchayuchy surogatne materynstvo)*. [International legislative experience in the use of reproductive technology (including surrogacy)]. Kyiv. [in Ukrainian].
10. Alghrani, A., Griffiths, D. (2017). *The regulation of surrogacy in the United Kingdom: the case for reform*. <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/68402/4/2017_02_CFLQ_165_Griffiths.pdf>. [in English].
11. Stoll, J. (2013). Surrogacy Arrangements and Legal Parenthood Swedish Law in a Comparative Context. *Surrogacy Arrangements and Legal Parenthood*. Uppsala universitet. Uppsala. [in English].
12. Chekhovska, I.V. (2017). Surogatne materynstvo: teoretyko-pravovi pidkhody do rozumynnya sutnosti [Surrogate motherhood: theoretical and legal approaches to understanding the essence]. *Mizhnarodnyj yurydychnyj visnyk Universytetu DFS Ukrainy* [International Legal Bulletin of the State Tax Service of Ukraine], 2 (6), 59. [in Ukrainian].
13. Onishchenko, O.V., Kozina, P.Yu. (2015). Surogatne materynstvo v Ukraini ta za kordonom: porivnyalno-pravovyy aspekt [Surrogate motherhood in Ukraine and abroad: a comparative legal aspect]. *Yurydychnyj visnyk. Povitryane i kosmichne pravo* [Legal Bulletin. Air and space law], 3, 102-108. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2015_3_20>. [in Ukrainian].
14. Veres, I. Ya. (2013). Problemy pravovoho reguluvannya surohatnogo materynstva [Problems of legal regulation of surrogate motherhood]. *Advokat* [Attorney], 3, 27-31. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2013_3_6>. [in Ukrainian].
15. Torres, G., Shapiro, A., KMackey, T. (2019). A review of surrogate motherhood regulation in south American countries: pointing to a need for an international legal framework. Torres et al. *BMC Pregnancy and Childbirth* <<https://doi.org/10.1186/s12884-019-2182-1>>. [in English].